

УДК 342.51:323.15(477)

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2025-49-51>

О. І. Зозуля, д.ю.н., професор, завідувач наукового сектору порівняльного конституційного та муніципального права НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України
ORCID ID: 0000-0002-5428-4622

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ЕТНОПОЛІТИКИ ТА СВОБОДИ СОВІСТІ

Анотація. Виконано аналіз правового статусу Державної служби України з етнополітики та свободи совісті, визначено основні особливості її інституалізації та сучасної організації діяльності, а також обґрунтовано пріоритетні напрямки удосконалення даного спеціалізованого державного органу з питань державної політики у сфері національних меншин (спільнот).

Ключові слова: державна служба, етнополітика, правовий статус, повноваження, державна політика, національні меншини (спільноти)

Постановка проблеми. Ефективність державної політики у сфері національних меншин (спільнот) значною мірою залежить від її нормативної та інституційної складових. Вказане потребує не лише чіткого та послідовного закріплення цілей,

принципів і змісту відповідної державної політики, але й формування спеціалізованого державного органу, відповідального за її практичну реалізацію. Як ми раніше вже відзначали, засади державної політики у сфері національних меншин (спільнот) тривалий час залишались нормативно неврегульованими, а сьогодні виявляють низку прогалин і суперечностей [4, с. 85]. У свою чергу після відновлення незалежності України спеціалізований державний орган з питань державної політики у сфері національних меншин неодноразово зазнавав істотних, часом непослідовних, змін, знижуючи тим самим спроможність держави дієво впливати на етнополітичну сферу. З огляду на це у площині вдосконалення інституційної складової забезпечення державної політики України у сфері національних меншин (спільнот) нами й вбачаються актуальними питання інституалізації та правового статусу Державної служби з етнополітики та свободи совісті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика організації діяльності спеціалізованого державного органу з питань державної політики у сфері національних меншин раніше вже досліджувалась іншими вченими. Так, В. І. Андріяш розглядає особистості державної етнополітики України в умовах глобалізації [2]; І. М. Попова характеризує механізми реалізації державної етнополітичної політики щодо національних меншин України [7]; С. П. Тимофеев – управління у сфері етнополітичних відносин після відновлення незалежності України [15]; К. Т. Червеньяк – інституційне забезпечення державної етнополітичної політики в Україні [16]; В. А. Явір – проблематику вдосконалення політико-правового забезпечення захисту прав національних меншин в рамках євроінтеграції України [17]. У той же час такі наукові праці стосуються здебільшого лише окремих особливостей функціонування державних органів з питань етнополітичної політики України, комплексно не розкриваючи досвід становлення й нинішній правовий статус спеціалізованого державного органу з питань державної політики у сфері національних меншин (спільнот).

Саме тому **метою статті** є поглиблений аналіз правового статусу Державної служби України з етнополітики та свободи

совісті, визначення особливостей її інституалізації та сучасної організації діяльності, а також обґрунтування пріоритетних напрямків удосконалення даного спеціалізованого державного органу з питань державної політики у сфері національних меншин (спільнот).

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри твердження деяких вчених, що станом на 2022 рік нібито в Україні був «відсутній єдиний орган виконавчої влади, відповідальний за формування, реалізацію, моніторинг та контроль ефективності державної етнополітики України» [17, с. 146], насправді провідну роль у формуванні та реалізації державної політики у сфері національних меншин (спільнот) України відіграє Державна служба з етнополітики та свободи совісті. Втім, вона була утворена лише у 2019 році й все ще перебуває на етапі своєї інституалізації, зокрема з огляду на ухвалення наприкінці 2022 року нового Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» [1].

При цьому, практика утворення та діяльності спеціалізованого державного органу з питань державної політики у сфері національних меншин України виявляє загальну неузгодженість і неоднозначність. Найперше у незалежній Україні проведення єдиної державної політики в галузі міжнаціональних відносин згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 12.02.1992 р. № 71 [10] покладалось на Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України, утворений ще Постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 09.07.1991 р. № 79. У подальшому розбудова даного спеціалізованого органу характеризується численними непослідовними реорганізаціями, що нерідко ускладнювало й уповільнювало його роботу, негативно позначалось на організаційній сталості та інституційній спроможності.

Так, на базі зазначеного Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України Указом Президента України від 26.04.1993 р. № 145/93 [11] було утворено Міністерство України у справах національностей та міграції. Згодом дане міністерство реорганізовувалось у Міністерство України у справах національностей, міграції та культур (Указ Президента України

від 25.07.1994 р. № 408/94), що на думку В. І. Андріяш лише призвело до зниження ефективності його роботи через значне розширення компетенції за рахунок сфери релігії та церкви [2, с.242]. Вказане може пояснювати подальше швидке перетворення цього міністерства спочатку у Міністерство України у справах національностей та міграції (Указ Президента України від 26.12.1995 р. № 1176/95), а згодом у Державний комітет України у справах національностей та міграції (Указ Президента України від 26.07.1996 р. № 596/96). Тим не менше, надання на даному етапі спеціалізованому органу з питань державної політики у сфері національних меншин статусу самостійного центрального органу виконавчої влади, попри його певне пониження з міністерства до державного комітету, загалом відповідає актуальності та складності вирішення питань забезпечення міжнаціональної злагоди в Україні, дотримання та захисту прав національних меншин і корінних народів.

Разом із тим, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 04.04.2000 р. № 603 [12] у складі Міністерства юстиції України було створено Державний департамент у справах національностей та міграції як урядовий орган державного управління. Щодо цього дискусійним вбачається не лише позбавлення спеціалізованого органу з питань державної політики у сфері національних меншин самостійного статусу, але й його підпорядкування саме Міністерству юстиції України, адже питання національних меншин безпосередньо не пов'язані з основними напрямками діяльності Міністерства юстиції України щодо забезпечення формування та реалізації державної правової політики. Загалом же, як наголошує К. Т. Червеньяк [16, с. 358], з 2000 – х рр. має місце відставання державної етнонаціональної політики від вимог часу, що зокрема виявляється у несформованості спеціалізованих інститутів для її реалізації на різних управлінських рівнях.

Суперечливість такого підходу вочевидь зумовила фактичне поновлення Указом Президента України від 13.09.2001 р. № 836/2001 [8] Державного комітету України у справах національностей та міграції. При цьому, показовим є те, що вищевказаний Державний департамент у справах національностей

та міграції у складі Міністерства юстиції України був ліквідований дещо пізніше Постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1772. Подібна неузгодженість дій глави держави та уряду щодо формування системи центральних органів виконавчої влади, зокрема й спеціалізованого органу з питань державної політики у сфері національних меншин, також негативно позначилась на безперервності його функціонування та збереженні інституційної пам'яті.

У подальшому Державний комітет України у справах національностей та міграції зазнав чергової реорганізації у Державний комітет України у справах національностей та релігій (Постанова Кабінету Міністрів України від 08.11.2006 р. № 1575) [13], який у свою чергу було ліквідовано Указом Президента України від 09.12.2010 р. № 1085/2010 з передачею Міністерству культури України функцій з реалізації державної політики у сферах міжнаціональних відносин і захисту прав національних меншин України. З одного боку, вказане сприяло оптимізації й централізації державного управління, ефективнішому розподілу та використанню бюджетних коштів, а також застосуванню інтегративного підходу до споріднених питань культури, релігії та міжнаціональних відносин. З іншого ж боку, включаючись до широкого спектру повноважень Міністерства культури України, питання національних меншин певною мірою втрачали пріоритетність і публічність. Крім того, Департамент у справах релігій та національностей Міністерства культури України, не будучи окремим державним органом, мав менший інституційний вплив й самостійність, а також недостатні можливості для вирішення вузькоспеціалізованих питань у сфері національних меншин. Як також слушно відзначає В. І. Андріяш [2, с.242, 243], ліквідація Державного комітету України у справах національностей та релігій призвела до розпорошення його функцій між різними відомствами, унеможливлення координації державної етнополітики та спрощення основних напрямів роботи новоствореного Департаменту Міністерства культури України.

У підсумку ж Постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. № 503 [14] було утворено нинішню Державну

службу України з етнополітики та свободи совісті як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міжнаціональних відносин і захисту прав національних меншин. Розглядаючи дану реорганізацію крізь призму попереднього досвіду інституалізації спеціалізованого органу з питань національних меншин, слід насамперед підтримати відновлення його самостійного статусу. Адже це, хоча й збільшує управлінський апарат і державні витрати, водночас сприяє цілеспрямованості та фаховості у реалізації відповідної державної політики. Спрямовування та координація Державної служби України з етнополітики та свободи совісті через Міністра культури України відповідало їх функціональній спорідненості та в цілому дозволяло враховувати широкий культурний контекст при вирішенні питань національних меншин, хоча й могло дещо ускладнювати репрезентативність даних питань на урядовому рівні. З огляду на це слід загалом підтримати передбачену Постановою Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 р. № 1355 передачу від Міністра культури України безпосередньо до Кабінету Міністрів України функцій з спрямування та координації діяльності Державної служби України з етнополітики та свободи совісті.

При цьому, у науковій літературі також висловлюються пропозиції щодо створення профільного Міністерства етнополітики України, відсутність якого нібито «негативно позначається на консолідації нації, захисті прав національних меншин, протидії етнополітичним викликам, дискримінації та ксенофобії» [7, с. 177, 178; 17, с. 146, 147]. На нашу думку, зазначені проблеми в етнополітичній сфері пов'язані не стільки з відсутністю профільного міністерства, скільки з тривалим браком послідовної державної політики у даній сфері та відсутністю відповідального системного підходу до її реалізації, зокрема й недостатнім організаційно-фінансовим забезпеченням.

З одного боку, утворення Міністерства етнополітики України дійсно потенційно може сприяти підняттю питання захисту прав національних меншин на вищий рівень публічного управління, збільшенню ресурсів і засобів реалізації державної політики у сфері національних меншин, покращити координацію

міжвідомчих зусиль у даній сфері. З іншого ж боку, утворення відповідного міністерства може зумовити надмірну політизацію питань національних меншин, нераціональне зростання управлінського апарату та витрат державного бюджету. Враховуючи викладене, більш оптимальним вбачається посилення ролі існуючої Державної служби України з етнополітики та свободи совісті, оптимізація й посилення її повноважень та забезпечення їх реалізації достатніми організаційно-фінансовими засобами.

Сьогодні правовий статус Державної служби України з етнополітики та свободи совісті як спеціалізованого органу з питань національних меншин визначається насамперед ст.15 Закону України від 13.12.2022 р. № 2827-IX і її Положенням, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 812 [9]. При цьому, ст.15 Закону України від 13.12.2022 р. № 2827-IX закріплює повноваження не безпосередньо Державної служби України з етнополітики та свободи совісті, а центрального органу виконавчої влади, що «забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері національних меншин (спільнот)». У той же час Положення від 21.08.2019 р. та інші нормативні акти дещо по-іншому визначають функціональну спрямованість діяльності Державної служби України з етнополітики та свободи совісті (забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері «міжнародних відносин, релігії та захисту прав корінних народів і національних меншин в Україні»). Втім, уточнення мети діяльності Державної служби України з етнополітики та свободи совісті потрібне не лише для усунення зазначеної неточності, але й для правильного розуміння предмету її відання, який складає сфера національних меншин в цілому, а не лише питання захисту їх прав.

У даному разі має місце не лише текстуальна невідповідність, але й змістовна неузгодженість раніше затвердженого Положення від 21.08.2019 р. з нормами ухваленого пізніше Закону України від 13.12.2022 р. № 2827-IX. Зокрема у Положенні від 21.08.2019 р. використано термін «національні меншини», а не «національні меншини (спільноти)»; передбачено здійснення контролю за додержанням законодавства про свободу совісті

та релігійні організації, але не у сфері національних меншин (спільнот) тощо.

Крім того, попри доволі розгорнутий (хоча й не вичерпний) нормативний перелік повноважень Державної служби України з етнополітики та свободи совісті їх значна частина сформульована у надто загальному вигляді («вживає заходів», «взаємодіє», «сприяє», «бере участь» та ін.). Такий підхід не тільки не встановлює конкретні засоби впливу Державної служби України з етнополітики та свободи на сферу національних меншин (спільнот) та чіткі юридичні межі її повноважень, але й у підсумку не дозволяє об'єктивно оцінити ефективність функціонування даного спеціалізованого органу у сфері національних меншин.

Зокрема більшої правової визначеності має дістати повноваження Державної служби України з етнополітики та свободи совісті щодо моніторингу діяльності громадських об'єднань національних меншин (спільнот), передбачене п. 8 ч. 1 ст.15 Закону України від 13.12.2022 р. № 2827-ІХ. Адже такий моніторинг повинен здійснюватись у чітких законодавчих межах без втручання у діяльність відповідних громадських об'єднань, маючи на меті не контроль за ними, а підтримку реалізації прав і свобод національних меншин (спільнот). Конкретизація нормативно визначених повноважень Державної служби України з етнополітики та свободи совісті, їх вичерпне врегулювання та забезпечення чіткого механізму виконання таких повноважень мають бути загальними векторами вдосконалення статусу та підвищення ефективності діяльності спеціалізованого органу з питань національних меншин (спільнот).

З позитивного боку слід відзначити здійснення Державною службою України з етнополітики та свободи совісті контролю за додержанням законодавства у сфері національних меншин (спільнот), узагальнення практики його застосування та розробки пропозицій з удосконалення. Вказане не лише сприяє реальному забезпеченню прав і свобод національних меншин (спільнот), але й дозволяє враховувати дійсний стан справ, адаптуючи законодавство до нагальних потреб і викликів у даній сфері.

Загалом же діяльність Державної служби України з етнополітики та свободи совісті переважно спрямована не стільки на імперативне регулювання доволі чутливої сфери національних меншин (спільнот), скільки на взаємодію з ними та сприяння збереженню їх самобутності, задоволенню мовних потреб й зміцненню міжнаціональної злагоди в Україні. Втім, забезпечення міжнаціонального порозуміння та злагоди в українському суспільстві неможливе без одночасного впровадження збалансованої державної політики щодо збереження і розвитку самобутності титульної української нації, реалізації та захисту прав й інтересів її представників. Саме тому вбачається, що даний аспект також має бути належно відображений у компетенції Державної служби України з етнополітики та свободи совісті.

У науковій літературі раніше вже зверталась увага на проблемі відсутності серед суб'єктів забезпечення державної етнополітики відповідних спеціалізованих органів виконавчої влади на місцях [16, с. 361]. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті не має власних територіальних органів, відсутність яких може ускладнювати реалізацію державної політики у сфері національних меншин (спільнот) на регіональному рівні, зокрема координацію та моніторинг виконання відповідних заходів на місцях. При цьому, лише через 3 роки після утворення Державної служби України з етнополітики та свободи совісті Постановою Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 р. № 1355 було встановлено підзвітність та підконтрольність їй структурних підрозділів обласних, Київської міської державних адміністрацій (військових адміністрацій) з питань етнополітики та свободи совісті. Водночас, як на нас, забезпечення належної реалізації державної політики у сфері національних меншин (спільнот) може потребувати встановлення більшої прямої підпорядкованості зазначених підрозділів державних адміністрацій Державній службі України з етнополітики та свободи совісті.

Крім цього, як відзначає К. Т. Червеняк, ефективність інституційного забезпечення у сфері етнополітики значною мірою залежить від компетентності управлінського апарату [16, с. 361]. Тут маємо погодитись з І. М. Поповою [7,

с.178], що суттєвою частиною вдосконалення інституційного механізму реалізації державної етнополітики також має стати оптимізація добору, підготовки та розстановки професійних кадрів, які працюють у сфері міжнаціональних відносин.

Для досягнення взаєморозуміння та довіри між державою та різними національними меншинами (спільнотами) важливе значення має демократичний підхід до формування й реалізації державної політики у даній сфері, заснований на реальному врахуванні думки самих національних меншин (спільнот). Зокрема з цією метою Державна служба України з етнополітики та свободи совісті утворює постійний консультативно-дорадчий орган з представників громадських об'єднань національних меншин (спільнот), проводить за їх участю консультації з питань прав і свобод осіб, які належать до національних меншин (спільнот).

Сьогодні таким консультативно-дорадчим органом є Рада громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України, утворена Наказом Державної служби України з етнополітики та свободи совісті від 02.10.2023 р. № Н-86/12 [6]. З одного боку, зрозуміло, що з огляду на суто рекомендаційний характер рішень даної Ради (так само як і іншого дорадчого органу Державної служби України з етнополітики та свободи совісті – Експертної ради з питань етнополітики) вона не може розглядатись як повноцінний суб'єкт формування та реалізації державної політики у даній сфері. З іншого ж боку, Рада громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України слугує не лише сполучною ланкою у комунікації держави та відповідних меншин, але й робочим майданчиком для спільного опрацювання та корегування ними державної політики у сфері національних меншин (спільнот).

Зауважимо, що персональний склад Ради громадських об'єднань національних меншин (спільнот) згідно Наказу Державної служби України з етнополітики та свободи совісті від 21.05.2024 р. № Н-53/12 [5] включає представників 18 основних національних меншин (спільнот) України. У той же час дещо неоднозначною вбачається відсутність в її складі представників доволі чисельних білоруської та російської націо-

нальних меншин, інтереси яких (в рамках існуючих законодавчих обмежень) теж потребують належного представлення та врахування навіть під час російсько-української війни. Тим більше, що станом на 01.01.2024 р. в Україні діяло 23 громадських об'єднання білоруської та 75 громадських об'єднань російської національних меншин [3]. З огляду на це вбачається неконструктивним існуючий підхід, за якого, якщо жодне громадське об'єднання певної національної меншини не подало свої пропозиції до складу Ради, вона формується без представника такої національної меншини (п.15 Положення від 02.10.2023 р.). Натомість у цьому разі більш слушним було би самостійне ініціювання Державною службою України з етнополітики та свободи совісті залучення до складу Ради представників найбільших громадських об'єднань таких національних меншин (спільнот).

Висновки. Досвід інституалізації та сучасний правовий статус Державної служби з етнополітики та свободи совісті виявляють такі особливості: 1) численні непослідовні реорганізації спеціалізованого державного органу з питань державної політики у сфері національних меншин України; 2) утворення Державної служби з етнополітики та свободи совісті як самостійного центрального органу виконавчої влади, що все ще перебуває на етапі своєї інституалізації; 3) розбіжності у правовому регулюванні діяльності Державної служби України з етнополітики та свободи совісті, надто абстрактний характер її повноважень і відсутністю їх чітких меж; 4) покладення в основу регулюючої та контрольної діяльності Державної служби України з етнополітики та свободи совісті взаємодії з національними меншинами (спільнотами), врахування їх думки для удосконалення законодавства та державної політики; 5) функціонування при Державній службі України з етнополітики та свободи совісті постійного консультативно-дорадчого органу з представників громадських об'єднань національних меншин (за відсутності в його складі представників білоруської та російської національних меншин); 6) відсутність повноцінних територіальних органів Державної служби з етнополітики та свободи совісті спеціалізованих.

Вдосконалення організація діяльності Державної служби з етнополітики та свободи совісті першочергово потребує: 1) посилення ролі Державної служби України з етнополітики та свободи совісті (без надання їй статусу окремого міністерства), оптимізації та розширення її повноважень, забезпечення їх реалізації достатніми організаційно-фінансовими засобами; 2) уточнення мети та повноважень Державної служби України з етнополітики та свободи совісті (зокрема щодо моніторингу діяльності громадських об'єднань національних меншин), врегулювання їх меж і чіткого механізму реалізації; 3) спрямування діяльності Державної служби України з етнополітики та свободи совісті на збереження та розвиток самобутності, реалізацію та захист прав не лише національних меншин (спільнот), але й титульної української нації; 4) розширення підпорядкованості Державній службі України з етнополітики та свободи совісті профільних підрозділів місцевих державних адміністрацій; 5) забезпечення представленості у складі Ради громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України всіх найчисельніших національних меншин, включно з білоруською та російською; 6) здійснення регулярного моніторингу стану реалізації державної політики, посилення діалогу між державою та представниками національних меншин (спільнот), зокрема через механізми партисипативного управління.

Список використаних джерел:

12. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13.12.2022 № 2827-IX. *Офіційний вісник України. Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2023, № 46, ст.114 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
13. Андріяш В. І. Державна етнополітика України в умовах глобалізації: монографія. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с.
14. Звіт про кількість громадських об'єднань, стан забезпечення прав національних меншин, корінних народів в Україні. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1MiD5RNP9killtWibZIX7kUQY5utqcCr6_mvNeyzWUVs
15. Зозуля О. І. Цілі та принципи державної політики України у сфері національних меншин (спільнот). *Форум права*. 2024. № 3. С. 75–90. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.12591869>.

16. Персональний склад Ради громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України. URL: https://dcss.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024.05.21_Personalnyy_sklad_.pdf
17. Питання діяльності Ради громадських об'єднань національних меншин (спільнот) України: Наказ Державної служби України з етнополітики та свободи совісті від 02.10.2023 № Н-86/12. *Офіційний вісник України*. 2023. № 106. Ст. 6381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2017-23#Text>
18. Попова І. М. Механізми реалізації державної етнопонаціональної політики щодо національних меншин України: регіональний аспект: дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.02. Київ, 2007. 237 арк.
19. Про Державний комітет України у справах національностей та міграції: Указ Президента України від 13.09.2001 № 836/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 38. Ст. 1724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/269/2002#Text>
20. Про затвердження Положення про Державну службу України з етнополітики та свободи совісті та внесення змін до Положення про Міністерство культури України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 812. *Офіційний вісник України*. 2019. № 70. Ст. 2461.
21. Про затвердження Положення про Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.02.1992 № 71. *Зібрання постанов Уряду України*. 1992. № 2. Ст. 52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-92-%D0%BF#Text>
22. Про Міністерство України у справах національностей та міграції: Указ Президента України від 26.04.1993 № 145/93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145/93#Text>
23. Про утворення Державного департаменту у справах національностей та міграції: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.04.2000 № 603. *Офіційний вісник України*. 2000. № 14. Ст. 569. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2000-%D0%BF#Text>
24. Про утворення Державного комітету України у справах національностей та релігій: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.11.2006 № 1575. *Офіційний вісник України*. 2006. № 45. Ст. 3019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1575-2006-%D0%BF#Text>
25. Про утворення Державної служби України з етнополітики та свободи совісті: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 503. *Офіційний вісник України*. 2019. № 49. Ст. 1671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503-2019-%D0%BF#Text>
26. Тимофеев С. Управління у сфері етнопонаціональних відносин за часів незалежності української держави. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2010. Вип. 2 (5). С. 52–59.

27. Червеняк К. Т. Інституційне забезпечення державної етнонаціональної політики в Україні. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 137 (10). С. 358–362.
28. Явір В. А. Удосконалення політико-правового забезпечення захисту прав національних меншин як вимога євроінтеграції України. *Науковий журнал «Політикус»*. 2022. Спецвипуск. С. 143–148. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.21>.

REFERENCES:

1. Pro natsionalni menshyny (spilnoty) Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 № 2827-IX. Ofitsiyni visnyk Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, 2023, № 46, art.114 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
2. Andriiash V. I. (2013). Derzhavna etnopolityka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly.
3. Zvit pro kilkist hromadskykh obiednan, stan zabezpechennia prav natsionalnykh menshyn, korinnykh narodiv v Ukraini. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1MiD5RNP9killtWibZIX7kUQY5utqcCr6_mvNeyzWUVs
4. Zozulia O. I. (2024). Tsili ta pryntsyipy derzhavnoi polityky Ukrainy u sferi natsionalnykh menshyn (spilnot). *Forum prava*. № 3. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.12591869>
5. Personalnyi sklad Rady hromadskykh obiednan natsionalnykh menshyn (spilnot) Ukrainy. URL: https://dessa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024.05.21_Personalnyy_sklad_.pdf
6. Pytannia diialnosti Rady hromadskykh obiednan natsionalnykh menshyn (spilnot) Ukrainy: Nakaz Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z etnopolityky ta svobody sovisti vid 02.10.2023 №-86/12. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2023. № 106. art. 6381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2017-23#Text>
7. Popova I. M. (2007). Mekhanizmy realizatsii derzhavnoi etnonatsionalnoi polityky shchodo natsionalnykh menshyn Ukrainy: rehionalnyi aspekt: Candidate's thesis: 25.00.02. Kyiv.
8. Pro Derzhavnyi komitet Ukrainy u spravakh natsionalnosti ta mihratsiiv: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 13.09.2001 № 836/2001. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2001. № 38. art. 1724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/269/2002#Text>
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu Ukrainy z etnopolityky ta svobody sovisti ta vnesennia zmin do Polozhennia pro Ministerstvo kultury Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.08.2019, № 812. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2019. № 70. art. 2461.

10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Komitet u spravakh natsionalnosti pry Kabineti Ministriv Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.02.1992, № 71. Zibrannia postanov Uriadu Ukrainy. 1992. № 2. art. 52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-92-%D0%BF#Text>
11. Pro Ministerstvo Ukrainy u spravakh natsionalnosti ta mihratsii: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.04.1993, № 145/93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145/93#Text>
12. Pro utvorennia Derzhavnoho departamentu u spravakh natsionalnosti ta mihratsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.04.2000 # 603. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2000. № 14. art. 569. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2000-%D0%BF#Text>
13. Pro utvorennia Derzhavnoho komitetu Ukrainy u spravakh natsionalnosti ta rehlii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.11.2006, № 1575. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2006. № 45. art. 3019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1575-2006-%D0%BF#Text>
14. Pro utvorennia Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z etnopolityky ta svobody sovisti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.06.2019, № 503. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2019. № 49. art. 1671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/503-2019-%D0%BF#Text>
15. Tymofieiev S. (2010). Upravlinnia u sferi etnonatsionalnykh vidnosyn za chasiv nezalezhnosti ukrainskoi derzhavy. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. Issuer 2 (5).
16. Cherveniak K. T. (2018). Instytutsiine zabezpechennia derzhavnoi etnonatsionalnoi polityky v Ukraini. *Hileia: naukovyi visnyk*. Issuer. 137 (10).
17. Yavir V. A. (2022). Udoskonalennia polityko-pravovoho zabezpechennia zakhystu prav natsionalnykh menshyn yak vymoha yevrointehratsii Ukrainy. *Naukovyi zhurnal «Politykus»*. 2022. *Spetsvypusk*. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.21>

O. I. Zozulia

Peculiarities of the institutionalization and legal status of the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience

Summary. The analysis of the legal status of the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience was performed, also it was determined the main features of its institutionalization and modern organization, as well as it was the substantiated priority directions for improving this specialized state body on issues of state policy in the field of national minorities.

The features of the formation and organization of the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience are characterized, namely numerous inconsistent reorganizations of the specialized state body on issues of national minorities of Ukraine and the formation of the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience as an independent central body of executive power, which is still at the stage of its institutionalization. Other features are discrepancies in the legal regulation of the activities of the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience, the excessively abstract nature of its powers and the absence of their clear boundaries, as well as basing the regulatory and control activities on interaction with national minorities (communities), taking into account their opinions to improve legislation and state policy. The article also notes the functioning of a permanent advisory body of representatives of public associations of national minorities under the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience and the absence of its full-fledged specialized territorial bodies.

It has been established that improving the legal status of the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience primarily requires increasing its role (without granting it the status of a separate ministry), expanding its powers, regulating their boundaries and a clear implementation mechanism, as well as ensuring the implementation of such powers with sufficient organizational and financial resources. In addition, it is proposed to direct the activities of the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience to the preservation and development of identity, the implementation and protection of the rights of not only national minorities (communities), but also the titular Ukrainian nation, as well as to expand the subordination of specialized units of local state administrations to the State Service of Ukraine on Ethnic Policy and Freedom of Conscience. Other measures should include ensuring the representation of all the largest national minorities, including Belarusian and Russian, in the Council of Public Associations of National Minorities (Communities) of Ukraine, as well as regular monitoring of the implementation of state policy, strengthening the dialogue between the state and representatives of national minorities (communities), in particular through participatory governance mechanisms.

Keywords: *state service, ethnic policy, legal status, powers, state policy, national minorities (communities)*